

Keywords: enterprise, firm, model, transaction costs, market agreement, price's information.

Круш П.В.

к.е.н., професор НТУУ «КПІ»

Овчаренко А.Ю.

студентка ФММ НТУУ «КПІ»

АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ – ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

У статті розглянуті основні показники аналізу фінансової діяльності підприємства та визначено співвідношення між поняттями фінансова стійкість підприємства та санація підприємства, досліджені основні положення антикризового управління фінансово-економічною діяльністю підприємств, проаналізовано класичну модель процесу санації та узагальнено компоненти фінансово-економічного аналізу.

Ключові слова: антикризове управління, фінансово-економічна діяльність, фінансова стійкість, санація, реорганізація, фінансово-економічний аналіз.

Вступ. Проблеми фінансового аналізу у контексті антикризового управління промисловими підприємствами привертає увагу багатьох вітчизняних науковців та практиків.

Питанням вдосконалення діагностики в процесі управління підприємством присвячено увагу в працях таких вітчизняних та іноземних вчених як: І. Бланк, Т. Берднікова, А. Вартанов, В. Герасимчук, А. Градов, Е. Коротков, О. Орлов, В. Раппорт, В. Русак, Н. Русак, Г. Савицька, В. Савчук, З. Соколовська, О. Стоянова, І. Фаріон, М. Чумаченко, Г. Швиданенко, А. Шеремет та ін. Як складовій антикризового управління проблематиці діагностики приділялась увага закордонних авторів, серед яких Е. Альтман, І. Ансофф, К. Беєрман, У. Бівер, Т. Петерс, Т. Таффлер та ін., а також таких науковців Росії та інших країн СНД як В. Арнольд, І. Балабанов, С. Беляєв, А. Богданов, Л. Бляхман, Г. Іванов, Т. Клебанов, В. Кошкін, В. Крижанівський, Б. Кузін, Є. Мінаєв, В. Пономаренко, Е. Уткін та ін.

Однак дослідження стосуються здебільшого лише певного напрямку аналізу і не забезпечують комплексного дослідження фінансового стану та фінансових результатів певного суб'єкта господарювання в умовах економічної кризи, а відтак не озброюють його задовільним інструментарієм прийняття відповідних антикризових заходів.

Постановка задачі. Мета дослідження – проаналізувати зв'язок між фінансовим аналізом діяльності підприємства та системою антикризового управління підприємства.

Результати дослідження. В умовах ринкової економіки обґрунтованість та дієвість управлінських рішень на мікро- та макrorівнях значною мірою залежить від результатів оцінки фінансового стану суб'єктів господарювання, зміст якої виходить за межі обчислення окремих коефіцієнтів і передбачає вивчення комплексу показників, які відображають різні аспекти діяльності підприємства.

Однією з найважливіших характеристик фінансового стану підприємств є забезпечення стабільності їх діяльності. *Фінансова стійкість* – це здатність підприємства функціонувати й розвиватися, зберігати рівновагу активів і пасивів у мінливому економічному середовищі, що гарантує його платоспроможність та інвестиційну привабливість у довгостроковій перспективі в межах допустимого рівня ризику [3].

Стійкий фінансовий стан досягається при достатності власного капіталу, ефективній структурі активів, достатньому рівні рентабельності з урахуванням операційного й фінансового ризиків, при високій ліквідності, стабільних доходах і широких можливостях залучення позикових коштів.

Оцінка фінансової стійкості, як критерію надійності, дозволяє зовнішнім суб'єктам аналізу визначати фінансові можливості підприємств на тривалу перспективу.

Основні компоненти фінансово-економічного аналізу узагальнено в табл.1.

Таблиця 1

Компоненти фінансово-економічного аналізу [2]

Вид аналізу	Характеристика
Аналіз бухгалтерської звітності	Визначається склад майна організації, його фінансові вкладення, джерела формування власного капіталу, оцінюються зв'язки з постачальниками і покупцями, визначаються розмір і джерела позикових коштів, оцінюється об'єм виручки від реалізації і розмір прибутку.
Горизонтальний аналіз	Полягає в порівнянні показників бухгалтерської звітності з показниками попередніх періодів. Види: просте порівняння статей звітності і аналіз їх різких змін; аналіз змін статей звітності порівняно зі змінами інших статей. При цьому особливу увагу слід приділяти випадкам, коли зміна одного показника по економічній природі не відповідає зміні іншого показника.
Вертикальний аналіз	Проводиться в цілях виявлення питомої ваги окремих статей звітності в загальному підсумковому показнику і подальшого порівняння результату з даними попереднього періоду.
Трендовий аналіз	Заснований на розрахунку відносних відхилень показників звітності за ряд років від рівня базисного року

Значна кількість підприємств в Україні має незадовільну структуру капіталу та відчуває нестачу оборотних коштів. За своєчасної розробки та впровадження заходів, спрямованих на поліпшення фінансового стану в довгостроковому періоді, такі підприємства можуть збільшити свій майновий потенціал, відновити платоспроможність та прибутковість. Попередження

розвитку негативних кризових явищ на підприємстві є можливим тільки за систематичного забезпечення управлінського персоналу інформацією про поточний рівень фінансової стійкості та здатність підприємства до подальшого розвитку. Така фінансово-аналітична інформація повинна отримуватися за результатами оцінювання фінансового стану підприємства [4].

Одним із засобів подолання платіжної кризи та запобігання банкрутству підприємства є фінансова санація.

Узагальнюю основні підходи до дослідження сутності категорії «санація», її можна визначити як систему фінансово-економічних, виробничо-технічних, організаційно-правових та соціальних заходів, спрямованих на досягнення чи відновлення платоспроможності, ліквідності, прибутковості і конкурентоспроможності підприємства-боржника в довгостроковому періоді.

Власне тлумачення поняття «санація» має і Національний банк України. Згідно з версією НБУ режим фінансової санації - це система непримусових та примусових заходів, спрямованих на збільшення протягом визначеного періоду обсягів капіталу до необхідного рівня з метою відновлення ліквідності, платоспроможності та усунення порушень, які спричинили збиткову діяльність комерційного банку, призвели до скрутного фінансового становища, а також для ліквідації інших наслідків цих порушень [1].

Економічний зміст поняття «санація» з точки зору її цілей і типів санаційних заходів наведений на рис. 1.

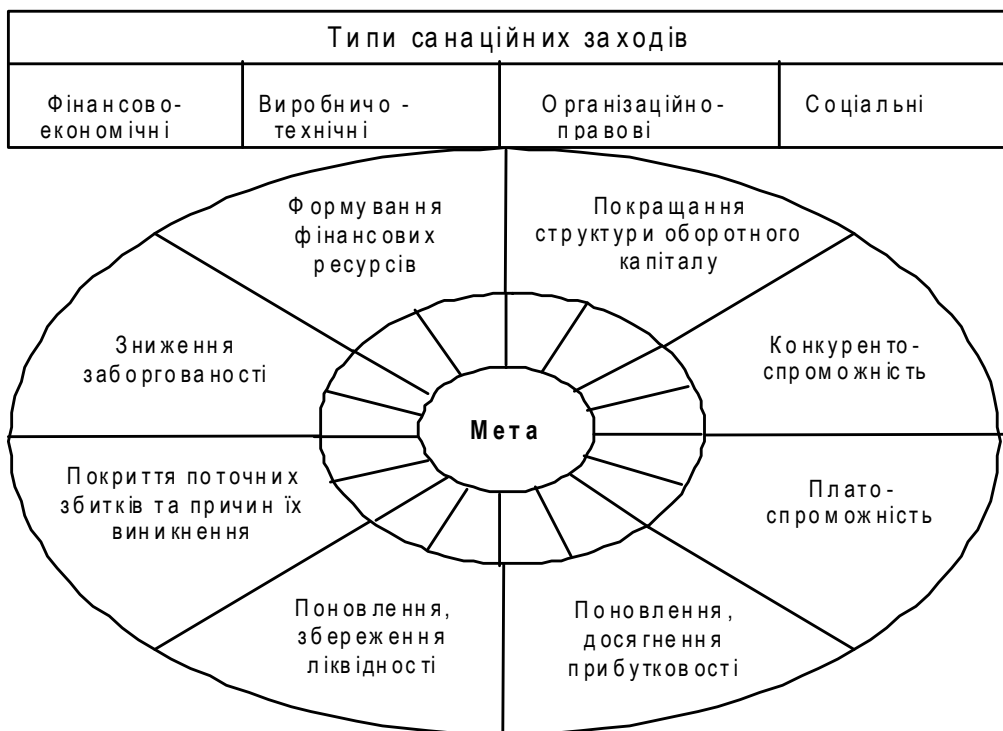

Рис. 1. Типи санаційних заходів

Як видно з рис.1, поняття «стійкість» та «санація» є тісно взаємопов'язаними між собою. Сстійкість характеризує фінансовий стан

підприємства, а санація є засобом досягнення певного його рівня. Це дає підстави говорити про неможливість застосування санаційних заходів без попереднього аналізу показників стійкості підприємств.

У світовій і вітчизняній економічній літературі недостатньо визначено та не вироблено єдиного підходу до визначення категорії «політика санації». Шляхом узагальнення робіт, присвячених антикризовому фінансовому управлінню, сформульовано визначення «санаційної політики» як частина загальної фінансової стратегії підприємства, яка міститься у розробці та використанні механізмів фінансового оздоровлення підприємства та забезпечує його захист від банкрутства. Але таке визначення не розкриває сутності політики санації підприємств, як частини загальної стратегії розвитку галузі народного господарства, тобто на макрорівні [4].

Згідно з класичною моделлю санації процес фінансового оздоровлення підприємства починається з виявлення (ідентифікації) фінансової кризи. Наступним етапом санації є проведення причинно-наслідкового аналізу фінансової кризи. На підставі комплексного аналізу господарської діяльності підприємства визначаються зовнішні та внутрішні фактори кризи, вид кризи, її глибина та якість фінансового стану фірми [7].

Під час аналізу здійснюється експертна діагностика фінансово-господарського стану підприємства, визначаються його сильні та слабкі сторони. На підставі результатів причинно-наслідкового аналізу, згідно з класичною моделлю санації, робиться висновок про санаційну спроможність підприємства, а відтак - про доцільність чи недоцільність санації даної господарської одиниці. Якщо підприємство перебуває в глибокій кризі, не сумісній із дальшим його існуванням, то приймають рішення про консервацію та ліквідацію суб'єкта господарювання. Інакше санація означатиме лише відстрочку часу ліквідації підприємства і нічого, крім додаткових збитків, власникам та кредиторам не дасть. Ліквідація може здійснюватися на добровільній основі або в примусовому порядку.

У разі, коли підприємство має справді реальні надії на виправлення становища, приймають рішення про розробку санаційної концепції як основи антикризового управління з метою проведення фінансового оздоровлення, з одночасним визначенням цільових орієнтирів. Що раніше на санаційне спроможному підприємстві розпочнеться санація, то більші шанси на її успіх.

У разі прийняття рішення на користь санації слід здійснити невідкладні заходи щодо поліпшення ліквідності, платоспроможності підприємства та оптимізації структури капіталу в напрямку зменшення питомої ваги кредиторської заборгованості. З цією метою доцільно реалізувати так звану шокову (Crash) програму [3].

Таким чином, економічна політика санації – система управлінських рішень на мікро- та макрорівнях, спрямованих на управління фінансово-економічними результатами та досягнення певного рівня стійкості підприємств в напрямку накреслених цілей, що сприятиме забезпеченню загального економічного зростання у суспільстві. При цьому, має місце

застосування як інструментів прямої дії – правових норм, так і непрямих або індикативних – реструктуризація та реорганізація.

Законом України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» передбачено використання реструктуризації як ефективного засобу відновлення платоспроможності підприємства, який рекомендується включати до плану санації.

Заходом щодо відновлення платоспроможності боржника, які містять план санації, може бути: реструктуризація підприємства

Інвестиційно-структурна реструктуризація як сукупність процедур по управлінню показниками фінансово-економічної діяльності охоплює різні стадії життєвого циклу (криза, виживання, стабілізація, економічне зростання). Відзначимо, що використання методів оптимізаційного аналізу структури капіталу необхідне на етапі фінансової діагностики (визначення фінансових чинників нестійкості), а також на етапі формування антикризової фінансової стратегії (оптимізації структури капіталу). У загальних рекомендаціях зазвичай йдеться про те, що на стадії виживання використовуються внутрішні джерела фінансування, тобто зниження витрат на залучений капітал і додавання ринкової вартості організації [6].

Аналіз стійкості – ключовий момент в ухваленні рішення про долю економічної структури, реорганізації або ліквідації, побудови антикризової стратегії. При цьому принциповим є цілісний підхід до всієї системи фінансового оздоровлення.

Найбільшу складність викликає оцінка стійкості структури балансу організації (балансу, звіту про рух грошових коштів і т. ін.), у зв'язку з нестабільністю зовнішніх умов господарювання.

Інші інструменти, направлені на оптимізацію структури капіталу складної економічної системи, включають: фінансування власним капіталом; залучення зовнішніх інвесторів; лізинг, хайрінг, оренда; інвестиції за рахунок внутрішніх резервів; податкове планування; реструктуризація боргів; розвиток інструментів управління ліквідністю.

Висновки. Отже, головною метою економічних перетворень, що здійснюються на сучасному етапі розвитку національної економіки України, є відродження промислового виробництва як бази для розвитку суспільства. Саме ефективність функціонування промислових підприємств має вирішальне значення для формування ринкової економіки України. Одночасно кризовий стан більшості підприємств України дозволяє стверджувати неможливість досягнення цієї мети без удосконалення їх фінансово-господарської діяльності. Насамперед, питання удосконалення оцінки фінансової стійкості промислових підприємств, і особливо малоефективних, найгостріше постало перед промисловістю, яка дуже важко трансформується до ринкових змін.

Перелік посилань

1. Закон України. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом: станом на 1 грудня 2002 р. / Верховна Рада України – К.: Юстініан, 2003. – 453 с.
2. Белінський П.І. Управління фінансовою діяльністю в операційному менеджменті : навч. посібн. / укл. П.І. Белінський. - Чернівці : Вид-во «Рута», 2004 - 72 с.
3. Копилюк О. І. Фінансова санація та банкрутство підприємств: (навч. посіб.) / О. І. Копилюк, А. М. Штангрет. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 168 с.
4. Крейнина Н. М. Финансовая устойчивость предприятия: оценка и принятие решений / Н. М. Крейнина // Финансовый менеджмент. — 2001. — № 2. — С. 10.
5. Лігоненко Л.О. Антикризисное управління підприємством: теоретико-методичні заходи та практичний інструментарій / Лігоненко Л.О. – К : КНЕУ, 2005.
6. Островська О. А. Модель ідентифікації стійкості фінансового стану підприємства / О. А. Островська // Экономика Крыма. – 2003. – № 8. – С.55 – 60.
7. Уткин Е. А. Антикризисное управление / Уткин Е. А. – М. : ТАНДЕМ «Экос», 2008. – 330 с.

Круш П.В.

к.э.н., профессор НТУУ «КПИ»

Овчаренко А.Ю.

студентка ФММ НТУУ «КПИ»

АНТИКРИЗИСНОЕ УПРАВЛЕНИЕ - ИНСТРУМЕНТ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ФИНАНСОВОЙ УСТОЙЧИВОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

В данной статье рассмотрены основные показатели анализа финансовой деятельности предприятия и определено соотношение между понятиями финансовая устойчивость предприятия и санація предприятия, исследованы основные положения антикризисного управления финансово-экономической деятельностью предприятий, проанализировано классическую модель процесса санації и обобщены компоненты финансово-экономического анализа.

Ключевые слова: антикризисное управление, финансово-экономическая деятельность, финансовая устойчивость, санація, реорганизация финансово-экономический анализ.

Krush P.V.

Ph.D., professor of NTUU «KPI»

Ovcharenko A.

student of FMM NTUU «KPI»

CRISIS MANAGEMENT - A TOOL TO ENSURE FINANCIAL SUSTAINABILITY OF ENTERPRISE

This article covers the key financial ratios of business and the relations between the concepts of financial stability of enterprises and enterprise

reorganization, the basic situation of crisis management of financial and economic activities of enterprises is the classic model of rehabilitation and generalized components of financial and economic analysis.

Keywords: crisis management, financial and economic activity, financial stability, reconstruction, restructuring, financial and economic analysis

Кукоба О.В.

аспірант ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

СТАН ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВАГОНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

У статті представлені результати розрахунків показників організаційно-технічного рівня вагонобудівних підприємств. Наведені нові методи визначення оціночних показників організації діяльності підприємств. Зроблено висновки про основні резерви щодо удосконалення організації діяльності вагонобудівних підприємств.

Ключові слова: організаційно-технічний рівень, організація виробництва, організація праці, організація управління

Вступ. Розвиток та рівень ефективності виробництва в Україні вже тривалий час має спадну тенденцію. Змінити справи на краще можливо лише за умови активної трансформації способів і форм взаємодії, а також удосконалення відносин між учасниками бізнесу та складовими бізнес-структур. Це передбачає застосування нових методів організаційної діяльності на основі організаційного проектування; створення ефективних інститутів (форм та відносин) розвитку підприємництва; формування механізмів здійснення організаційних перетворень. Для проведення адекватної впроваджувальної роботи слід встановити поточний стан організації діяльності у сферах, що мають пріоритетне значення для національної економіки серед яких доцільно виокремити вагонобудування. Саме важливість сфери виробництва вагонів обумовлює актуальність емпіричного дослідження і встановлення поточного рівня організації виробництва, праці і управління, а також визначила тему, мету та завдання даної публікації.

Постановка завдання. Основною метою даної статті є викладення результатів емпіричних досліджень у аспекті визначення поточного стану організації діяльності вагонобудівних підприємств України й встановлення напрямів її розвитку на найближчу перспективу.

Результати дослідження. Традиційна процедура визначення ефективності і стабільності діяльності підприємств передбачає оцінювання звичайних фінансово-економічних показників – дохід підприємства,